

**Een jonge doode herdacht : rede, gehouden te Stiens, 11
November 1894, ter gedachtenis aan J. K. Wijngaarden,
zendeling op Savoe en Sumatra**

<https://hdl.handle.net/1874/234424>

EEN JONGE DOODE HERDACHT.

REDE,

gehouden te STIENS, 11 November 1894.

TER GEDACHTENIS AAN

J. K. WIJNGAARDEN,

Zending op Savoe en Sumatra,

DOOR

W. F. K. KLINKENBERG,

Predikant te Leeuwarden.

Uitgegeven ten bate der Zending.

PRIJS f 0.20.

LEEWARDEN,

J. S. BOUMAN.

UB-ZUID

PKE
324

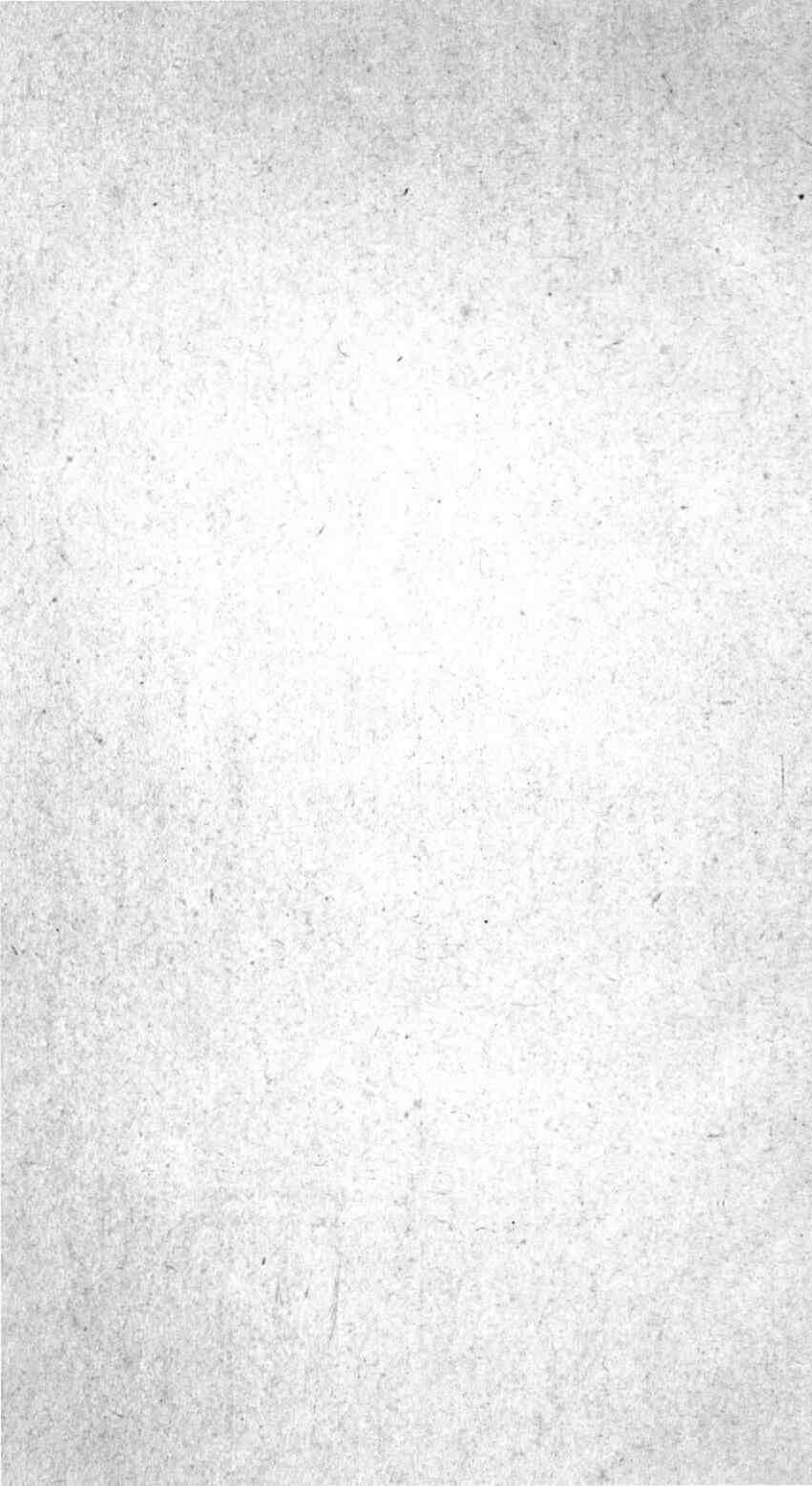
Eg-995
Bibliotheek
NEDERL. ZEMINGESCHOOL
OEGSTGEEST

mm 10806

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3565 3330

Nederl. PKB 324

EEN JONGE DOODE HERDACHT.

R E D E,

gehouden te STIENS, 11 November 1894.

Biblioth. 19
NEDERL. ZENDING
123
OEGSTIGE

TER GEDACHTENIS AAN

J. K. WINGAARDEN,

Zending op Savoe en Sumatra,

DOOR

W. F. K. KLINKENBERG,

Predikant te Leeuwarden.

Uitgegeven ten bate der Zending.

PRIJS f 0.20.

LEEWARDEN,
J. S. BOUMAN.

[1894]

VOORZANG PSALM 103: 8.

HERR. XI: 33. »die door het geloof koninkrijken veroverd, gerechtigheid geoefend, de belofte verkregen hebben.»

Eene ernstige en weemoedige taak is mij opgedragen, Gemeente van Jezus Christus en 't is met schroom, dat ik die aanvaardde. Ik moet een woord spreken ter gedachtenis aan den gestorven zendeling Wijngaarden. En dat in de Gemeente, die hem zag opgroeien; die hem gekend heeft en mede opgeleid door haar gebeden en gaven; de Gemeente, die hem volgde met haar belangstelling, als hij uitging naar die verre heidenlanden en voorts door zoovele brieven en berichten van zijne hand op de hoogte bleef van zijn levensarbeid en grooten arbeidszegen. Zoo zal dan te meer de tijding van zijn plotseling heengaan u, als Gemeente, verschrikt en bedroefd hebben! U vooral, die met hem opgegroeid, in nauwere betrekking van vriendschap tot hem stondt. U verschrikt en bedroefd hebben, terwille ook van de ouders, die hem eens aan den dienst der Heeren geloovig hebben afgestaan; die onder vele tranen hem naar het land zijner bestemming zagen afreizen en zich al die jaren van zijn werkzaamheid zoo dankbaar verheugden in zijn voorspoed, gelijk zij deelden in zijne droefenissen; de ouders, die nu den trouwen zoon missende, tasten als in een duister raadsel, en het zich bijna niet kunnen voorstellen, dat een zoo veelbelovend leven zoo op eens is afgesneden, en het hun niet eens vergund is te staan bij zijn graf! Ja, die doodstijding moet u allen verschrikt

en bedroefd hebben, als gij in den geest u verplaatstet naar dat Boeloe-Hawar, waar eene jonge echtgenoot met een eenig kind dit haast ongeloofelijke zag gebeuren en doorleven moest en nu — hem dáár achterlatende, als weduwe met alle gebroken levensverwachting de terugreis heeft te aanvaarden naar vaderland en familie. Welk een terugkomst, welk een wederzien! — Behoef ik u te zeggen, hoe het Nederlandsch Zendeling-genootschap, dat hem opleidde en uitzond, een groot, zeer groot verlies heeft geleden aan den door God met zoovele gaven toegerusten man, op wien het — en met reden — zoovele goede verwachtingen bouwde? Behoef ik het u te zeggen, dat *alle* vrienden van het genootschap op 't smartelijkst zijn getroffen en behoefte hebben dit ook uit te spreken? De grijze Director Neurdenburg schreef in de laatste aflevering van het tijdschrift „Mededeelingen” een woord van gedachtenis en als medewerker van het „Evangelisch Zondagsblad” stelde hij, die tot u spreekt eene herinnering in het nummer van 28 October, waarin eene eenvoudige en rechtmatige hulde aan den Evangeliebode werd gebracht. Reeds had de „Deli-courant” van 22 September een getuigenis van zijn persoon en werk gegeven, gelijk ook het „Maandbericht” van November eene uitvoerige levensbeschrijving behelst. Dit alles echter was den vrienden der Zending niet genoeg! Op de najaarsvergadering der onderafdeeling in een der naburige plaatsen werd de wensch uitgesproken, dat in de *eigen* gemeente, waar Wijngaarden als kind geleefd en geleerd had, namens het genootschap en de afdeeling een gedachteniswoord zou worden gesproken; dat in overleg met den kerkeraad dier gemeente daartoe een

Zondags-godsdienstoefening zou worden aangevraagd, terwijl tot mij de vraag gericht werd, of ik die taak wel op mij zou willen nemen. — Welnu, ik betuigde terstond, daartoe bereid te zijn. Was hij niet korten tijd mijn leerling? Had ik niet het voorrecht gehad hem met zijn mede-kweekeling Hulstra intezegenen tot zijn ambt? Was ik niet als lid van het Hoofdbestuur dubbel in de gelegenheid om van zijn werken en willen kennis te nemen? Zoo achtte ik mij dan verplicht aan die uitnoodiging gevolg te geven. En sta ik dan nu in uw midden, Gemeente! laat mij beproeven de herinneringen aan dat nu gesloten leven samen te voegen; niet om alzoo doende menschen te verheerlijken, maar om daarin te vermelden de eere van Hem, die ons ook door zulke stemmen roept tot Zijne gemeenschap; roept tot de ware vertroosting der zielen, Jezus Christus; roept tot dat geloof, dat koninkrijken veroverd, gerechtigheid oefent, de belofte verkrijgt.

PSALM 73: 13.

Wat beteekent het reeds veel, dat zijn leermeester, uw vroegere beminde voorganger Brugsma, mij over hem schrijvende, deze woorden gebruikt: „als knaap, als jongeling maakte hij op mij steeds den aangenaamsten indruk en *bezat ik zijn volle vertrouwen!*” Zoo behoorde hij dan toen reeds tot die uitgelezen zielen, die als Timotheus, van kind af „een hart hebben voor God en Goddelijke dingen”; die *niet* hun eigen weg willen gaan, maar zich vasthechten aan hun geestelijke leidslieden, omdat zij het diep en dankbaar gevoelen, dat

dit het beste en noodigste is. Uit zulke harten bouwt zich God — ik zeg niet de „grootte”, maar de goede en edelemenschen, de kern van Jezus’ gemeente op aarde!

Als leerling van de normaalschool te Leeuwarden, die hij van hier uit dagelijks bezocht, hoe zag hij zich teleurgesteld, in zijn pogen, om aan de Rijks-kweekschool te Maastricht geplaatst te worden. Maar juist die teleurstelling was hem onder hooger leiding tot een zegen. Wordt toen een jongman uit Hallum door uwen leeraar voorbereid tot het toelatingsexamen aan de Zending-school, ook in het gemoed van Wijngaarden — niet te huis in de koude verstandslucht der toenmalige onderwijzerswereld — ontwaakt de begeerte, om nu op een anderen weg zijn leven tot een zegen te maken en met toestemming zijner weldenkende ouders, aan wie hij zich het eerst over deze plannen uitte, voegde hij zich bij den jeugdigen Hulstra en — voldeed aan den eisch van het examen te Rotterdam. In dien kring, waar zoowel aan de behoeften des verstands, als aan die van het gemoed werd voldaan, ontwikkelt zich het beste in zijn karakter. Met zeldzame vlijt en onbezweken volharding werkt de nu 16-jarige den ganschen zevenjarigen cursus door, en Goddank! hij houdt zijn ziel rein van het lage en laffe, waaronder zoo menige jonge man zichzelf, zijn God en zijn toekomst verliest. „Hij kwam,” dus schrijft mijn ambtgenoot Brugsma, „in zijn vacantie veel in de pastorie; mijne vrouw en kinderen hielden van den bescheidenen, leergierigen, vrolijken jongen. Trouwens, wie hield niet van hem, die hier ook steeds de Jongelings-Vereeniging bezocht en menige bijdrage op hare samenkomsten leverde.”

Zoo kwam de dag der inzegening. Op het *onvoorwaardelijk* gunstig getuigenis hunner leermeesters komen de beide Friesche jongemannen in de volle jaarvergadering, om hunne gelofte te doen. En 's avonds: nog staat mij die heilige ure voor den geest, toen ik — juist in dat jaar 1888 voorzitter dier samenkomst van Directeuren — geroepen was, hen met gebed en toespraak te wijden tot den dienst des Heeren, en het woord koos, waarmee eens David (2 Chron. 28: 20) zijn zoon tot den tempelbouw riep: „wees sterk en heb goeden moed en doe het en vrees niet en wees niet verslagen; want de Heere God, mijn God, zal met u zijn. Hij zal u niet begeven of verlaten, totdat gij al het werk ten dienste van het huis des Heeren zult volbracht hebben!”

Vergezeld en gedragen door vele gebeden reist de nu 23-jarige — na een kort verblijf op de Ambonsche eilanden en te Modjo-Warno op Java — naar het eiland Savoe, met zijn 20.000 inwoners, zijn 7 zendingsposten, door de welmeenende goeroes bediend, die sinds het heengaan van den zendeling Teffer, met hun kleine gemeenten verlangend uitzagen naar den lang verwachten voorganger. Welk een akker en — met welk een trouw heeft hij dien bearbeid. (April '89.) Er was, er kwam nieuw leven. Men moet lezen, wat hij schreef over zijne eerste ontmoetingen; over zijne moeite om de taal des lands te leeren; over zijn bezwaren en vreugdeuren. Daar kwam in November van datzelfde jaar zijne Echtgenoote, Dina Berg, om in zijn arbeid te deelen. En als nu alles zooveel beter gaat door hare vriendelijke en geheele en verstandige medewerking — hoe donker zijn de wegen Gods! — midden in de blijdeste verwach-

ting valt de zwaarste slag: zijne vrouw, die weldra hoopte moeder te worden, werd van hem weggenomen! Goddank! zijn geloof houdt hem staande. Onder de deelneming van honderden wordt de gestorvene aan de aarde toevertrouwd en zijn eenvoudige brieven getuigen van zijn strijd en gebed, van zijn tranen en zijn overwinning. Was het dáárom voor hem noodig, dat op eens hem een andere werkkring wordt aangewezen? Hij althans eert daarin den weg, de hand van zijnen God, en als het Genootschap hem roept om van het naakte, heete Savoe te gaan naar de koele Battak-landen, op den door Kruijt verlaten zendingspost van Noord-oostelijk Sumatra, dan gaat hij, hoeveel het afscheid hem kost, als eens Paulus op Malta, uitgeleid door den handdruk en de tranen van oud en jong. Want hoe dringend de brieven der Savoeneesche Christenen waren, om hun toch den toewan pandita te laten, het Genootschap, dat tegenover de Bestuurders der Deli-Maatschappijen bindende verplichtingen had, kon niet anders; maar het wist ook, dat het Wijngaarden zendende, den rechten man zond.— Dan, niet alleen gaat hij den nieuwen werkkring in. God beschikt hem eene andere gade, eene nicht zijner eerste Echtgenoot, Dina Guittart. Op denzelfden datum als het eerste wordt te Modjo-Warno het tweede huwelijk gesloten en ingezegend en op 3 Dec. '92 komen de jonge menschen, in God vereenigd, op Deli aan! — Hebt gij, mijne Hoorders, hem met uw belangstelling en gebed daar ook gevolgd in zijne onvermoeide pogingen om, de taal aanleerende met behulp van de reeds gevestigde Minahassische onderwijzers, in goede verstandhouding te komen met de heidensche inwoners van dat

groote land? Zij willen, zij kunnen maar niet gelooven, dat deze Europeër uit belangelooze liefde in hun midden staat. Als hij hun medicijnen toereikt of toovermiddelen weigert; als hij hen voorgaat in lichamelijken arbeid of hun kinderen zegent; als hij hunne woorden naspreekt of naar hun gewoonten vragende, alles opschrijft om het niet te vergeten, altijd vermoeden zij, dat hij het om aardsch voordeel en tot hunne schade doet. Eerst langzaam wijkt het wantrouwen, en wel was het een dag van vreugde en dank, toen op den 20^{en} Aug. '93 de 6 eerste heidenen onder een toeloop van vele belangstellenden den Heiligen Doop ontvingen en in dit teeken zich nauwer aansloten aan dat Evangelie der genade, waarvan de zendeling en zijne helpers de vertegenwoordigers waren. Vol moed en gebed zetten zij den moeilijken arbeid voort, 't best te vergelijken met een ontginnen van den geheel steenachtigen akker, die voet voor voet, en dan nog met de gebrekkigste werktuigen moet worden voorbereid voor het zaad. Ook zijne latere en laatste brieven geven getuigenis van zijn onverzwakt geloof, van zijn helder gemoedsleven, van zijne vaste overtuigingen. Ach! hij zelf had wel allerminst kunnen denken, dat aan hem het woord zou vervuld worden: „een ander is het, die zaait en een ander, die maait!”

Nog schonk zijn God hem de vervulling der blijdeste aardsche verwachting: een kind wordt hem geschonken en zijn huis tot een Bethel gemaakt. Hoe hij zich verheugt in het herstel der dankbare Moeder, in den voorspoed van zijn kleine! Uit een brief van 30 Augustus (3 weken vóór zijn dood), in het Maandbericht van November afgedrukt, blijkt nog eens de adel van dezen

Christen, als hij „het kind van eene in hare ure gestorvene Battaksche moeder tot zich neemt, omdat het anders *levend* met de doode moest verbrand worden.” Hij neemt het openlijk als zijn kind aan; noemt het Si Sangap, de gelukkige, „omdat het geluk brengen zal; het moet tegelijk met zijn eigen kind gedoopt worden als een teeken van den band, die heiden en Christen voor God verbindt!”

Daar grijpt eene krankheid hem aan; hij wordt naar Medan, de hoofdplaats, overgebracht. En zijn ons de bijzonderheden van dit scheiden uit zijn ambt en kring slechts voor een deel bekend, „zijne laatste gedachten,” (zoo schrijft de Deli-courant) „waren aan zijn werk gewijd; kalm en moedig ging de 29-jarige den dood in, door zijn geloof — voor hem *het leven* — in Gods wil berustend, hoe schoon en lief de aarde hem ook was voor zoo velerlei goeds.” Niet waar, wij zien hem op zijn legerstede, bewust van 't dreigend gevaar, velerlei beschikkingen nemende, vrouw en kind groetend, maar in God getroost het einde tegemoet gaande; om — als de laatste strijd volstreden is, bij zijnen God en Heer die kroon der rechtvaardigheid te ontvangen, die in 's hemels zalen „weggelegd is voor degenen, die Christus verschijning waarlijk hebben liefgehad.” In den geest staan wij met die diepbewogen weduw, met die Minahassische helpers bij dat graf, waarin zijn stof is neergelegd en — die schare overziende ook der inlanders, die in hun ontroering hem een zwijgende hulde brengen, en 't nog niet gevoelen, dat in dezen man een hunner edelste vrienden hun is ontnomen — heffen wij onze harten op tot den Vader der lichten, en wel verre

van met Hem te twisten, Wiens doen enkel Majesteit is, herhalen wij de belijdenis onzer beperktheid: „Wie heeft den zin des Heeren gekend en wie is Zijn raadsman geweest?” maar wij beseffen uit dit leven en sterven, hoe de Heilige Schrift met rede van 't geloof getuigt, dat het „koninkrijken veroveret, gerechtigheid oefent, de belofte verkrijgt.” Komt, Geliefden, staande rondom die groeve, zingen wij het pelgrimslied des vredes en des wederziens:

GEZANG 182: 1 en 4.

Vergunt mij, M. G.! een woord nog te spreken tot de ouders en den eenigen broeder, tot bestuurders en vrienden der Zending, om met een vraag in den naam van mijnen Zender te besluiten.

Tot de ouders! Wat valt mij dit zwaar! Zal ik u van mijne, van ons aller deelneming verzekeren? Dat is waarlijk, deze groote schare overziende, niet noodig. Toch doet dat rouwbeklag van zoovelen u goed aan het hart, omdat het eene veelzeggende hulde is, zonder voorbehoud gebracht aan uw dierbaar kind; eene hulde, beter dan voor geld gekochte kransen en grafversieringen. Maar er is een betere vertroosting voor u, dan die van menschen. O, als gij straks in uw stille woning teruggekeerd, alles nog eens, ook van dit uur, met diepe beweging des harten overdenkt, dan staat daar onzichtbaar uw en zijn Heiland bij u, en zegt gelijk eens tot die diepgebogene Moeder te Naïn: „ween niet;” en wijst u, gelijk eens Zijn verschrikte en ontruste jongeren aan Zijn Avondmaalstafel, met opgeheven hand naar

„het Vaderhuis met *vele* woningen, waar Hij is voorgegaan, om allen Zijnen vrienden, uw zoon ook, plaats te bereiden.” En is het niet tegelijk tot u gesproken, dat woord uit hetzelfde hoofdstuk van dezen brief aan de Hebreëen, waarin ons tekstwoord staat, dat „Abraham daarom gewillig zijn éénige heeft geofferd, overleggende dat God machtig was, hem uit de dooden op te wekken, waaruit hij hem ook bij gelijkenis weder ontvangen heeft?” Zij en — blijve dit Abrahams geloof het uwe! God trooste u met al de kostelijke, vriendelijke herinneringen van dit jonge, rijke leven en met al de lichtende vooruitzichten van wederontvangen en wederzien, waarvan Jezus Christus ons het onuitsprekelijk vertroostend en zeker onderpand is. Veel hebt gij verloren, maar wij weten: uit de puinhoopen der liefste aardsche verwachtingen bouwt zich in stilte des Christens hoop haar heiligdom en wast zich de handen en zalft zich het aangezicht en treedt er binnen en dankt en bidt en wacht.... totdat de laatste sluier wordt weggenomen en de ziel in ongeschapen licht alle Gods werken en wegen doorschouwend, haar volle Hallelujah zingt.

En gij, eenige broeder, met zoo trouwe banden aan uw begaafden, edelen broeder verbonden, het is zoo, gij zult zijn aangezicht hier op aarde niet meer zien, maar gij wilt wel een zijner laatste gebeden vervullen: dat gij „als hij er niet meer zijn zal” een ware trooster en helper voor zijn ouders wezen zult, en hun den last der droefenis door uw woord en door uwe liefde zult verlichten. Zie, gij hebt met hem meegeleefd al die jaren; gedeeld in al zijn lief en leed; gij gevoeldet onder het lezen en hooren van zijn brieven, hoe 't geloof „zijn

eere, zijn kracht, zijn vreugde" was. Welk een aanwijzing, als van een, „die spreekt, ook nadat hij gestorven is," om in den kring, waarin gij geplaatst zijt, dien weg ook zelf te gaan, en het hoogste goed te zoeken, waar het te vinden is, in Jezus Christus en in Zijne gemeenschap. Hij, die uit visschers Apostelen maakte, uit uw huis zulk een dienaar van Zijn Evangelie zich koos en vormde, zette u en ons eens dien éénen naam op het voorhoofd, die tot in alle eeuwigheid blinken zal in de kroon onzer hemelsche eere!

Een woord tot bestuurders en vrienden der Zending. U een groet en den dank der gemeente, waardige sub-director van ons Zendingshuis, die de moeite der reis u getroost hebt, om in dit plechtig avonduur, aan zijne nagedachtenis gewijd, tegenwoordig te zijn. Hoe gaarne zag ik nu, Gem.! uw vroegeren leeraar hier, aan wien door 't Genootschap de moeielijke taak was opgedragen, de ouders van den plotselingen slag in kennis te stellen, en zich persoonlijk van dien last met zooveel mededoogen heeft gekweten. Maar ik zou hem ook willen danken voor alles, wat hij hier voor de zending heeft beproefd en gedaan; willen danken, dat hij door zijn woord in het hart van zijn leerling die begeerte heeft gewekt, om den Heer in de heidenen te dienen. Toch was hij het niet alleen; de groote kring van zendingsvrienden in deze gemeente heeft er onder Gods zegen haar deel aan gehad. Op uwe jongelingsvereeniging, in uwe zendingsbidstonden en samenkomsten zijn de eerste zaden van deze liefde gestrooid en het lezen der berichten deed het nadenken, de belangstelling vermeerderen, totdat in ernstige zelfbeproeving het *groot*e plan rijpte. O, gij allen,

die iets van uwen Heiland hebt gegrepen, al was het maar „den zoom van Zijn opperkleed,” blijft in uwen ijver met ons volharden! Het is Zijn stellig bevel: predikt Mijn Evangelie aan alle creaturen!” En zoo diep mag geen Christen het hoofd buigen over zijn aardische belangen, in den kleinen kring zijner eigene of maatschappelijke bemoeiing, dat hij niet het hoofd opheft, om over dat alles heen te zien naar die verre heidenlanden, waar het morgenrood van een nieuwen en beteren dag is opgegaan. Indien, Gemeente van Stiens! deze jonge man een eere was en is voor de plaats uwer inwoning en gij geleerd hebt, aan de vruchten den boom te beoordeelen, ik durf niet vragen: „wie uwer jongelingen zijn plaatsvervanger zou willen zijn” (God kiest zich op Zijn tijd Zijn werktuigen), maar wel mag ik, tot zijne nagedachtenis sprekende, in zijnen naam u toeroepen: „houdt het zendingwerk in eere en bedenkt, dat niemand waarlijk Christen is, die niet met de 2e bede van het „Onze Vader” een hart heeft voor Christus koninkrijk en voor Zijne heerlijke en zalige wederkomst!”

Ten slotte een vraag in den naam van mijnen Zender. Wij herdenken in dit stille Zondagavonduur te zamen een 29-jarige. Welk een kort leven! Slechts 6 jaren arbeids zijn hem toegemeten. De overige 23 waren er de voorbereiding van. Maar dat zelfde korte leven, hoe rijk en gezegend, in aanleg en vrucht! — Hoevelen zitten hier neder, jonger dan hij, hoevelen ouder? En als dan nu heden of morgen - op het alleronverwachtst - midden in ál ons streven en werken, de oproeping kwam, en dit uw leven of het mijne werd afgesloten, wat zou

voor u, voor mij de slotsom wezen? *Hoe staat het met de rekening van uw leven?* Wat kan, wat mag er van geboekt worden? Hoeveel er van afgetrokken? Wat moet nog uitgewischt, ingehaald, verrekend worden.... met de menschen.... met God, den onzienlijke Getuige? Wat blijft er voor u, voor mij over? — Welk een vraag, als het ons niet volstrekt aan nadenken en levensernst ontbreekt! Welk eene verootmoediging, om er stil, zeer stil bij te worden; om er de handen bij te vouwen; om er het hoofd bij te buigen; om er de tollenaarsbede bij te fluisteren! In het beste geval, om op dat: „ik heb den loop geëindigd”, met diep en innig dankgevoel aan God, te laten volgen: „ik heb 't geloof behouden”; *dat geloof, „dat koninkrijken verover, gerechtigheid oefent, de belofte verkrijgt!”* Daartoe sterke en heilige ons God allen te zamen. Amen!

SLOTZANG GEZ. 249: 6 of 158: 7.
